

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Barbara Skoczowska (sprawozdawca)

Protokolant Olga Tyburc-Żelazek

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego
w sprawie D. G.

skazanego z art.13 § 1 k.k. w zw. z art.148 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 12 października 2023 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 8 lipca 2021 r., sygn. akt II AKa 313/20

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie

z dnia 29 czerwca 2020 r., sygn. akt V K 223/19,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. K. z Kancelarii Adwokackiej w W., kwotę 1200 zł (tysiąc dwieście) w tym 23 % VAT za obronę skazanego z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy Warszawa- Praga w Warszawie wyrokiem z dnia 29 czerwca 2020 r., sygn. akt V K 223/19, uznał oskarżonego D.G., w ramach zarzucanego mu w akcie oskarżenia czynu z art. 207 § 2 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., za winnego tego, że:

„w okresie dokładnie nieustalonym, nie wcześniej niż od dnia [...] r. i nie później niż do dnia [...] r., w C., woj. [...], znęcał się fizycznie ze szczególnym okrucieństwem nad swoim małoletnim synem K.N., ur. [...] r., nieporadnym ze względu na swój wiek, w ten sposób, że w bliżej nieustalonym dniu w lipcu, ale nie później niż [...] r. rzucił dzieckiem z dużą siłą o podłogę, czym doprowadził do powstania u niego obrażeń ciała w postaci złamania żeber IV, V, VI i VII po stronie prawej oraz złamania kości łonowej prawej, które to obrażenia spowodowały naruszenie czynności narządów ciała i rozstrój zdrowia na okres trwający dłużej niż 7 dni, a także na przełomie [...] i [...] r., działając z zamiarem ewentualnym, w nieustalony sposób, używając przemocy, spowodował u dziecka obrażenia ciała w postaci złamania kości ciemieniowej lewej (szczelina złamania pomiędzy szwem wieńcowym i węglowym, druga szczelina złamania odchodzi od niej w kierunku ciemiączka dużego), gdzie przymózgowo na wysokości szczelin złamania widoczne były niewielkie krwaki szerokości do 3-4 mm oraz obrzęk czepca ścięgniętego, wraz z towarzyszącym obrzękiem tkanki podskórnej głowy po stronie lewej w okolicy skroniowej i ciemieniowej lewej, z wyczuwalną szczeliną złamana lewej okolicy ciemieniowej oraz złamania łuski kości potylicznej po stronie prawej, stanowiące ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci choroby realnie zagrażającej życiu, a także obrażenia w postaci zasinienia okolicy przedusznej i zausznej obustronnie oraz obu okolic skroniowych, podbiegnięć krwawych małżowiny usznej prawej, okolicy skroniowo-ciemieniowej prawej i jarzmowo prawej, pojedynczych podbiegnięć krwawych na klatce piersiowej i

brzuchu, przestrzenie płynowe o szerokości do 11-12 mm wokół półkul mózgu obustronnie - płyn o podwyższonej gęstości (tzw. wodniako- krwiaki)", tj. przestępstwa z art. 207 § 2 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., za które wymierzył mu karę 15 lat pozbawienia wolności (pkt I wyroku). Ponadto Sąd I instancji wobec oskarżonego D.G. orzekł na podstawie art. 41 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. środek kamy w postaci pozbawienia praw publicznych na okres 5 lat (pkt II wyroku) oraz na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości 30000 zł na rzecz pokrzywdzonego K.N. (pkt III wyroku).

Tym samym wyrokiem, Sąd I instancji uznał oskarżoną D.N., matkę małoletniego K.N., za winną popełnienia przestępstwa z art. 160 § 2 k.k., za które wymierzył jej karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 70 § 2 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby 5 lat (pkt IV wyroku), stosując wobec niej środki opisane w art. 72 § 1 pkt 4 k.k. oraz w art. 73 § 2 k.k. (pkt V i VI wyroku).

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł Prokurator Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, zaskarżając go w całości na niekorzyść oskarżonego D.G., zarzucając:

„obrazę przepisów prawa procesowego tj. art. 7 k.p.k., która miała wpływ na treść wydanego orzeczenia, polegającą na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i zasad prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego poprzez uznanie, że oskarżony D.G. nie działał z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia małoletniego syna K.N., co skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych polegającym na przyjęciu, że oskarżony D.G. dopuścił się popełnienia przestępstwa określonego w art. 207 § 2 k.k. w zb. z art. 157 § 1 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”.

Stawiając powyższy zarzut, prokurator wniósł o zmianę wyroku wobec oskarżonego D.G. poprzez przyjęcie kwalifikacji czynu opisanej w akcie oskarżenia oraz wymierzenie mu kary 25 lat pozbawienia wolności, na podstawie art. 40 § 1 k.k. pozbawienie praw publicznych na okres 10 lat, oraz na podstawie art. 46 § 1 k.k. zadośćuczynienie na rzecz pokrzywdzonego w kwocie 50000 zł.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł również obrońca oskarżonego D.G., zaskarżając go w całości i zarzucając, szczegółowo opisany w apelacji, błąd w ustaleniach faktycznych oraz rażącą niewspółmierność wymierzonej kary. Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uniewinnienie oskarżonego, ewentualnie zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez zmianę kwalifikacji prawnej i opisu czynu zabronionego, którego dopuścił się oskarżony, ewentualnie wymierzenie mu łagodniejszej kary, albo uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 8 lipca 2021 r., sygn. akt II AKa 313/20, zmienił zaskarżony wyrok względem oskarżonego D.G. w ten sposób, że:

- a) w ramach czynu przypisanego w punkcie I wyroku dodatkowo ustalił, iż oskarżony działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru w bliżej nieustalonym dniu w [...] r., ale nie później niż [...] r. oraz na przełomie [...] i [...] r. oraz z zamiarem ewentualnym dwukrotnie usiłował pozbawić życia swojego syna K.N., lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na udzielenie pokrzywdzonemu pomocy medycznej;
- b) podstawę prawną skazania uzupełnił o art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.;
- c) jako podstawę prawną wymiaru kary wskazał art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k.;
- d) uchylił orzeczone w punkcie II wyroku środek karny w postaci pozbawienia praw publicznych;
- e) kwotę orzeczonego w punkcie III wyroku zadośćuczynienia podwyższył do 50000 złotych;
- f) utrzymał w mocy wyrok w pozostałej części wobec oskarżonego D.G. (pkt 1 wyroku)

Tym samym wyrokiem Sąd odwoławczy zmienił również wyrok Sądu I instancji w zakresie czynu przypisanego oskarżonej D.N. (pkt 2 wyroku).

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając go na niekorzyść skazanego D.G., na zasadzie art. 523 § 1a k.p.k., w części dotyczącej orzeczenia o karze, zarzucił:

„rażącą niewspółmierność kary orzeczonej wobec D.G. w wysokości 15 lat pozbawienia wolności, w sytuacji uzupełnienia w toku postępowania odwoławczego opisu i kwalifikacji prawnej przypisanego oskarżonemu czynu przez Sąd Apelacyjny w Warszawie o dwukrotne usiłowanie pozbawienia życia swojego nowonarodzonego syna w ramach czynu ciągłego, tj. o czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., co przy uwzględnieniu bardzo wysokiego stopnia winy i społecznej szkodliwości czynu przypisanego oskarżonemu, popełnionego w kumulatywnej kwalifikacji obejmującej znamiona jeszcze innych przepisów ustawy, okoliczności popełnienia przestępstwa, a zwłaszcza wyjątkowo brutalnego i szczególnie okrutnego sposobu działania oskarżonego wobec swojego całkowicie bezbronnego i nieporadnego ze względu na wiek dziecka, polegającego na stosowaniu wobec niego przemocy o różnym stopniu nasilenia, w tym rzucenia miesięcznym niemowlęciem z dużą siłą o podłogę, a około miesiąca później spowodowania w nieustalony sposób ciężkich obrażeń głowy, skutkujących chorobą realnie zagrażającą życiu dziecka, zachowania po popełnionym czynie, przejawiającego się w nieudzieleniu żadnej pomocy cierpiącemu dziecku, a także przekonywaniu matki dziecka, aby również nie zwracała się o pomoc do wyspecjalizowanych służb medycznych, a także braku głębokiej i szczerzej refleksji nad swoim postępowaniem, prowadzi do wniosku, że orzeczona w opisanym wyżej wymiarze kara pozbawienia wolności jest karą rażąco łagodną i nie spełni wymogów w zakresie prewencji indywidualnej, jak też przeczy względom społecznego oddziaływania kary, które przemawiają za orzeczeniem wobec oskarżonego kary 25 lat pozbawienia wolności”.

Podnosząc powyższy zarzut, skarżący wniósł o uchylenie wyroku w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się zasadna, w związku z czym zaskarżone orzeczenie należało uchylić oraz przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie.

W kasacji skarżący zarzucił wyrokowi Sądu odwoławczego rażącą niewspółmierność orzeczonej wobec skazanego D.G. kary 15 lat pozbawienia wolności. Ze względu na treść art. 523 § 1a k.p.k. w przypadku wniesienia kasacji przez Prokuratora Generalnego w sprawie o zbrodnię możliwe jest kwestionowanie kary ze względu na jej niewspółmierność. Chodzi przy tym nie o jakąkolwiek (podstawową, rudymენტarną) niewspółmierność, ale „rażącą”, tj. taką, o której mowa w art. 438 pkt 4 k.p.k. (zob. np. wyroki SN: z dnia 8 listopada 2016 r., V KK 274/16; z dnia 30 listopada 2016 r., IV KK 225/16; postanowienia SN z dnia 30 marca 2017 r., III KK 395/16; z dnia 5 lipca 2017 r., III KK 273/17). O rażącej niewspółmierności kary można zasadnie twierdzić wówczas, gdy zasady związane z wymiarem kary – analizowane w kontekście okoliczności sprawy – zostały naruszone w stopniu jaskrawym, obiektywnie niezrozumiałym, zupełnie niedającym się pogodzić z zasadniczymi funkcjami kary (zob. wyrok SN z dnia 21 stycznia 2022 r., sygn. akt II KK 33/21). W konsekwencji przesłanka rażącej niewspółmierności kary jest spełniona tylko wtedy, gdy na podstawie ustalonych okoliczności sprawy, które powinny mieć decydujące znaczenie dla wymiaru kary, można przyjąć, że występuje wyraźna różnica między karą wymierzoną a karą, która powinna zostać wymierzona w wyniku prawidłowego zastosowania dyrektyw wymiaru kary oraz zasad ukształtowanych przez orzecznictwo (zob. np. postanowienie SN z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt III KK 28/18).

W niniejszej sprawie Sąd I instancji wymierzył skazanemu D.G. karę 15 lat pozbawienia wolności za przypisane mu przestępstwo z art. 207 § 2 k.k. w zb. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. art. 11 § 2 k.k. W następstwie apelacji wniesionej przez oskarżyciela publicznego na niekorzyść Sąd odwoławczy zmienił zaskarżone orzeczenie przyjmując, że skazany działając z góry powziętym zamiarem, w zamiarze ewentualnym, w czynie ciągłym usiłował jednocześnie pozbawić życia swojego syna K.N., lecz celu tego nie osiągnął. Sąd II instancji uzupełnił podstawę prawną skazania o art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Zarazem Sąd odwoławczy utrzymał w mocy rozstrzygnięcie Sądu I instancji w przedmiocie kary.

Podniesiony w kasacji zarzut rażącej niewspółmierności kary jest zasadny. Sąd odwoławczy odnosząc się do wniosku oskarżyciela o wymierzenie skazanemu

D.G. kary 25 lat pozbawienia wolności wskazał, że kara tego rodzaju – jako wyjątkowo surowa – powinna być orzekana jedynie w sytuacji, w której ze względu na znaczny stopień demoralizacji sprawcy nie jest możliwe jej indywidualno-prewencyjne oddziaływanie. Sąd przyjął, że co prawda skazany godził w najcenniejsze dobra, jakimi są życie i zdrowie człowieka, jednak czyn z art. 148 § 1 k.k. został popełniony w zamiarze ewentualnym, a nie bezpośrednim, oraz w formie usiłowania. Dodatkowo w uzasadnieniu orzeczenia zaznaczono, że uprzednia karalność skazanego dotyczyła przestępstwa o „stosunkowo niewielkim stopniu społecznej szkodliwości”, a zachowanie skazanego pozbawionego wolności w areszcie jest prawidłowe. Stąd zdaniem Sądu w realiach przedmiotowej sprawy kara 25 lat pozbawienia wolności mogłaby być uznana za rażąco niewspółmierną.

Należy w pierwszej kolejności jednak zaznaczyć, że istotnym czynnikiem wpływającym na wymiar kary w sprawie jest fakt zmiany przez Sąd odwoławczy kwalifikacji prawnej czynu przypisanego skazanemu. W rezultacie zmiany orzeczenia Sąd II instancji przyjął, że skazany popełnił czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 207 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. Uzupełnienie kwalifikacji prawnej o czyn opisany w art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. powoduje, że na nowo należy ocenić zawartość społecznej szkodliwości czynu przypisanego skazanemu. Innymi słowy, uznanie przez Sąd odwoławczy, że skazany nie tylko znęcał się na swoim synem oraz spowodował u niego uszczerbki na zdrowiu w stopniu ciężkim i średnim, ale również usiłował go zabić, nakazywało wzięcie tych dodatkowych okoliczności pod uwagę przy ocenie stopnia karygodności czynu. Należało zatem przeprowadzić pogłębioną analizę wszystkich okoliczności zdarzenia będącego podstawą przypisania i uwzględnić ich znaczenie w istniejących realiach, a także dokonać oceny, które z tych okoliczności mogą zmodyfikować stopień szkodliwości społecznej czynu (zob. postanowienie SN z dnia 14 listopada 2017 r., sygn. akt V KK 119/17). Tymczasem Sąd odwoławczy, uzupełniając kwalifikację przestępstwa o czyn polegający na usiłowaniu zabójstwa w czynie ciągłym, w żaden sposób nie wykazał, że pomimo tego uzupełnienia kara 15 lat pozbawienia wolności wymierzona przez Sąd I instancji wciąż czyni zadość wymogom opisanym w art. 53 § 1 i 2 k.k. W szczególności Sąd odwoławczy nie przesądził, że w jego przekonaniu

kara 15 lat pozbawienia wolności wymierzona skazanemu przez Sąd I instancji za przestępstwo zakwalifikowane z art. 207 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – a zatem nieuwzględniające w kwalifikacji usiłowania zabójstwa w zamiarze ewentualnym – była nieproporcjonalnie wysoka, a dopiero uzupełnienie kwalifikacji o usiłowanie zabójstwa w zamiarze ewentualnym powodowało uznanie kary 15 lat pozbawienia wolności za reakcję adekwatną. Usiłowanie zabójstwa należy uznać za zachowanie samo w sobie posiadające znaczny stopień społecznej szkodliwości (zob. np. wyrok SA w Krakowie z dnia 6 listopada 2019 r., sygn. akt II AKa 148/19). Tym samym bez wyraźnego odniesienia się Sądu odwoławczego do tej kwestii trudno *in abstracto* przyjąć, że tak fundamentalna zmiana kwalifikacji, chociażby ze względu na charakter chronionego dobra, nie wymaga konieczności ponownej analizy dyrektyw wymiaru kary.

Sąd odwoławczy ujął tę kwestię wyłącznie od strony negatywnej, tj. starał się uzasadnić, że w okolicznościach sprawy nie powinna zostać wymierzona kara 25 lat pozbawienia wolności. Rzecz jednak w tym, że dokonując opisanej wyżej zmiany kwalifikacji prawnej przypisanego skazanemu czynu należało od strony pozytywnej odnieść się do przesłanek orzekania o sankcji karnej. Zmiana wyroku Sądu I instancji, która uzupełniła kwalifikację o czyn zabroniony chroniący życie człowieka, niewątpliwie ma znaczenie dla ustalenia rodzaju i rozmiaru ujemnych następstw przestępstwa, a tym samym stopnia karygodności czynu. Należało również wziąć pod uwagę fakt, że skazany usiłował dokonać zabójstwa nowonarodzonego dziecka, a zatem osoby oczywiście nieporadnej ze względu na wiek. Uzasadnienie orzeczenia Sądu odwoławczego nie dowodzi tego, że Sąd ten nadał tym okolicznościom odpowiednie znaczenie, do czego zobowiązywała go treść art. 53 § 2 k.k.

Jednocześnie należy wziąć pod uwagę, że skazany był uprzednio karany za występki z art. 288 k.k., za który wymierzono mu karę 5 miesięcy pozbawienia wolności, warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres 2 lat próby. Sąd odwoławczy okoliczności tej nie uznał za obciążającą, bowiem „była to karalność za przestępstwo o stosunkowo niewielkim stopniu społecznej szkodliwości” (k. 1329 akt). Rzecz jednak w tym, że następnie, postanowieniem z dnia 9 września 2013 r., zarządzono wykonanie tej kary, którą skazany odbył od [...] do [...]. Ta okoliczność

rzutuje na dyrektywy wymiaru kary, w tym w szczególności na ustalenie sposobu życia skazanego przed popełnieniem przestępstwa.

Ponadto konieczne jest zwrócenie uwagi na fakt, że Sąd odwoławczy przyjął, że usiłowanie zabójstwa syna było dokonane w czynie ciągłym, a tym samym, że dwukrotne zachowania skazanego (odpowiednio w [...] r. oraz na przełomie [...] i [...] [...] r.) stanowiły jeden czyn. Kwestia prawidłowości takiej kwalifikacji obu zachowań nie może być przedmiotem oceny Sądu Najwyższego, gdyż skarżący nie postawił w tym zakresie zarzutu obrazy prawa materialnego, co musi budzić pewne zdziwienie. Niemniej jednak nawet przy przyjęciu, że oba zachowania nie stanowiły odrębnych czynów polegających na dwukrotnym usiłowaniu zabójstwa, ale były dwoma zachowaniami w ramach jednego usiłowania zabójstwa, to jednak na etapie wymierzania kary należało wziąć pod uwagę, że skazany dwukrotnie podejmował działania zmierzające do zabicia swojego syna. Także i ta okoliczność – fakt, że zdarzenie atakujące życie człowieka miało miejsce dwukrotnie – może mieć znaczenie dla oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu.

W konsekwencji należy przyjąć, że skarżący zasadnie postawił w sprawie zarzut rażącej niewspółmierności kary. Sąd odwoławczy nie wykazał bowiem w sposób dostateczny, że wymierzona skazanemu kara uwzględnia w sposób należyty wskazane dyrektywy opisane w art. 53 k.k. Wręcz przeciwnie, niektóre czynniki, które pozwalają prawidłowo orzec odpowiednią karę (stopień społecznej szkodliwości, cechy pokrzywdzonego, uprzednia karalność, charakter atakowanego dobra prawnego, charakter i natężenie działań sprawcy), nie były przez Sąd odwoławczy brane pod uwagę. Podkreślenia wymaga jednocześnie, że z powyższych uwag nie należy wywieść ani wniosku o konieczności wymierzenia skazanemu kary wyższej niż kara 15 lat pozbawienia wolności, ani twierdzenia, że kara wymierzona przez Sąd odwoławczy była zbyt łagodna. Tych kwestii Sąd Najwyższy nie przesądza, wypowiadając się jedynie o potrzebie uwzględnienia w procesie wymierzania kary istotnych okoliczności sprawy. Dopiero wnikliwa ocena elementów stanu faktycznego sprawy, do której Sąd odwoławczy jest zobowiązany ze względu na treść art. 53 k.k., a o których była mowa powyżej, pozwoli w sposób odpowiedni orzec w przedmiocie adekwatnej reakcji na czyn przypisany skazanemu D.G.

Ze względu na powyższe, uznając zasadność zarzutu podniesionego przez skarżącego, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[MD]

[ms]